

ARMENIA.

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

(Συνέχεια, ὅρα Φυλ. ΙΘ').

Ἐν τούτοις αἱ Ἀσσύριοι δὲν ἐγκατέλειψαν τὰ σχέδιά των περὶ τῆς κυριαρχίας αὐτῶν ἐπὶ τῆς Ἀρμενίας· ἡ δὲ κατακτητικὴ Σεμίραμις, βράδιον, ἐπεδίωξε τὴν πραγματοποίησιν αὐτῶν. Ὁ ἱστορικὸς Μωϋσῆς Χορέν, περὶ οὗ προλαβόντως εἵπομεν, μᾶς δίδει περιεργοτάτας πληροφορίας περὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης καὶ τῶν πράξεων τῆς Σεμίραμιδος, ὥς παραθέτομεν καθὼ διδούσας ἰδέαν τοῦ ὅπου καὶ τῆς ἱστορικῆς ἐκθέσεως τοῦ ἀξιολογωτέρου τῶν Ἀρμενίων συγγραφέων.

« Ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Νίνου, ὃ Ἀράς ἤρχε τῆς πατρίδος μας, χαίρων παρὰ τῷ Ἀσσυρίῳ ἡγεμόνι ἦν εὖνοιαν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀράμ. Ἀλλ' ἡ ἀσελγὴς καὶ φιλήδονος Σεμίραμις, ἀκούσασα ἐκθειάζομένη τὴν ὡραιότητα αὐτοῦ, ἐξήφθη ὑπὸ ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ τὸν ἀπολαύσῃ, καὶ τὰ πάντα μετέβληεν ἐν τῷ κρυπτῷ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Μετὰ τὸν θάνατον τέλος τοῦ Νίνου, ἡ μᾶλλον μετὰ τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ (α), ὥς νομίζω, ἡ Σεμίραμις, ἐγκαταληφθεῖσα ἐλευθέρως εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ πάθους της, ἐπεμψεν παρὰ τῷ ὡραίῳ Ἀράς πρέσβεις, δώρων πολυτίμων κομιστάς, καὶ ἐπιτετραμμένους νὰ πείσωσιν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς Νινευή, εἴτε διὰ νὰ νυμφευθῇ αὐτὴν καὶ ν' ἄρξῃ εἰς τὴν θέσιν τοῦ Νίνου, εἴτε διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν ἔρωτά της καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ἀκολούθως εἰς τὸ κράτος τοῦ ἐμπλεως τιμῶν καὶ δώρων. »

» Ἡ Σεμίραμις, ὀργισθεῖσα εἰς ἄκρον, διότι ὁ Ἀράς δὲν παρεδέχθη ἐξ ἀρχῆς τὰς προτάσεις της, διέκοψεν ἀμέσως τὰς διαπραγματεύσεις, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυροῦ στρατοῦ ὤδευσε κατὰ τῆς Ἀρμενίας, σκοπὸν ἔχουσα νὰ συλλάβῃ τὸν Ἀράν καὶ διὰ τῆς βίας ν' ἀναγκάσῃ αὐτὸν ἵνα κορέσῃ τὰς λάγνους καὶ ἀσελγεῖς ἐπιθυμίας της. Τοσοῦτον δ' ἦτο τὸ πρὸς αὐτὸν πάθος τοῦ ἔρωτός της, ὥστε, ὡς αἰκὴς ἤκουε προφερόμενον τ' ὄνομά του, καθίστατο παράφορος καὶ σχεδὸν μανιακὴ. Φθάσασα εἰς τὴν πεδιάδα, τὴν ὀνομασθεῖσαν

(α) Κατὰ τὸν ἱστορικὸν ἡμῶν, ὁ Νῆνος, μὴ ὑπερφῶν νὰ βλέπῃ τὰς παρεκτροπὰς τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐξορίσθη ἐκουσίως εἰς Κρήτην· ποῦ ὅμως βασίλει τὴν ἰδέαν τοῦ ταύτην, ἀδελφον, καθότι οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφέρει τοιοῦτόν τι.

Ἀραράδ, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀρᾶ, παρέταξε τὸν στρατὸν τῆς εἰς μάχην, παρὰγγείλασα προηγουμένως τοὺς ἀξιωματικούς τῆς νὰ μετέλθωσιν πᾶν μέσον πρὸς διάσωσιν τῆς ζωῆς τοῦ Ἀρᾶ. Ἀλλ' ἐν τῇ ὁρμῇ τῆς μάχης, καθ' ἣν τὰ ἀρμενικὰ στρατεύματα ἐνίκηθησαν, ὁ Ἀρᾶς ἐφονεύθη διὰ χειρὸς ἐνὸς τῶν υἱῶν τῆς Σεμιράμιδος. Ὡς μετὰ τὴν νίκην τῆς, ἔπεμψεν τινὰς ὅπως ἀνέφρωσιν μεταξὺ τῶν νεκρῶν τὸ σῶμα τοῦ φιλιτάτου τῆς ἐραστοῦ, ὅπερ καὶ μετεκόμισεν εἰς τὸ παλάτιόν τῆς. »

« Φλεγόμενα ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἐκδικήσωσι τὸν θάνατον τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν, τὰ ἀρμενικὰ στρατεύματα παρεσκευάζοντο νὰ προσβάλωσιν ἐκ δευτέρου τὴν βασιλισσαν, ἀλλ' αὕτη εἶπεν:— « ἔδεήθην τῶν θεῶν ὅπως ἰάσωσι τὰς πληγὰς τοῦ καὶ τὸν ἐπαναφέρωσιν εἰς τὴν ζωὴν. »—τοσοῦτον δὲ παρεφέρετο ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς, ὥστε κατέφευγεν εἰς μαγικὰς ἐπωδάς. Ὅτε τὸ πτώμα ἤρχισε νὰ σήπῃται, ἔθεσεν αὐτὸ ἐντὸς τάφου. Ἐνα δὲ τῶν εὐνοουμένων αὐτῆς μετεμφίεσσα ὡς τὸν Ἀρᾶν, διέδωκεν ὅτι « οἱ θεοὶ, » ἰατρεύσαντες αὐτὸν, ἔθεσαν τέρμα εἰς τὰς ἐπιθυμίας μου, ἕνεκα δὲ τῆς πρὸς » ἐμὲ εὐνοίας των ταύτης, ὀφείλω νὰ τοῖς προσφέρω λατρείαν. » Καὶ ἤγειρε νέον ἄγαλμα εἰς τοὺς θεοὺς, καὶ ἔθηκεν αὐτῷ, θέλουσα οὕτω νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ἀληθῶς ὁ Ἀρᾶς ἰάθη. Ἡ εἰδησις αὕτη ἐπιστεύθη παρὰ τοῦ λαοῦ ἐν Ἀρμενίᾳ καὶ κατέπαυσεν ὁ πόλεμος. »

Ἡ νίκη τῆς Σεμιράμιδος ἐστερέωσε τὴν Ἀσσυριακὴν κυριαρχίαν, καὶ μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς μεγάλης ταύτης μοναρχίας, ἡ Ἀρμενία διετέλεσεν ὑποτελής καὶ ἐξηρτημένη. Ὅτε Βαρδαχ, ὁ διοικητὴς τῆς Μηδίας, ὁ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλούμενος Ἀρδάνης, ἐπανεστῆ κατὰ τοῦ Σαρδαναπάλου, Βαρδῆ, ὁ ἡγεμὼν τῆς Ἀρμενίας, λαβὼν μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν ταύτην, κατώρθωσε νὰ δώσῃ εἰς τὸν τόπον τοῦ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν. Ὁ Τιγράνης Α'. σύγχρονος τῷ Κύρῳ, ὑπῆρξεν ἡγεμὼν ἰσχυρώτατος· καὶ ὁ Ξενοφὼν ἀναφέρει ὅτι ἡ ὑπ' αὐτοῦ δοθεῖσα βοήθεια τῷ Ἰδρυτῇ τῆς νέας Περσικῆς μοναρχίας συνέτεινε πολὺ εἰς τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μηδίας Ἀστυάγου νίκην τοῦ Βαχάκ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὑπῆρξε περίφημος διὰ τὴν ἰσχὺν καὶ τὰς ἐκδρομάς του, ἐν δὲ τοῖς ἀρχαίοις ἄσμασι κατέχει ἣν θέσιν καὶ ὁ Ἡρακλῆς παρ' Ἑλλήσιν. Οἱ διάδοχοι αὐτοῦ μέχρι τοῦ Βαχέ, ἐξηκολούθησαν ἄρχοντες τῆς Ἀρμενίας, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν βασιλέων τῆς Περσίας (α), ἀλλ' αἱ κατακτήσεις τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἥλλαξαν τὴν φάσιν τῶν πραγμάτων.

(α) Οἱ ἐκὼλουθοὶ εἰσιν οἱ ἐκ τοῦ οἴκου Χαίγκ ἡγεμόνες τῆς Ἀρμενίας.

Π. Χ.	Π. Χ.	Π. Χ.
2107—Χαίγκ.	2026—Ἀρμενίγ.	1980—Ἀραμαί.

Ὁ νέος Ἕλληνας κατακτητὴς, καταστρέφων τὴν Περσικὴν δυναστείαν, οὐδὲν ἴχνος κυριαρχίας ἐγκατέλειπεν εἰς τὰ περίξ κράτη, καθὼ ἐπιθυμῶν νὰ καταστήτῃ ἐαυτὸν κοσμοκράτορα, διὸ καὶ εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἀπλοῦν μόνον προσδιώρισε διοικητήν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ διενεμήθησαν τὴν αὐτοκρατορίαν, ὃ δὲ παραλαβὼν τὴν Συρίαν παρέλαθεν ἐπίσης καὶ τὴν Ἀρμενίαν. Ἀλλ' ἄρχοντές τινες, οἵτινες ὑπέφερον ἀκουσίως τὴν ξένην ταύτην δυναστείαν, ἐπανέστησαν καὶ ἀπεδίωξαν τοὺς κατακτητὰς αὐτῶν.

Ὁ ἐπιχειρήσας τὴν ἐπανάστασιν ταύτην, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Ἰωάννην, ἦτον ὁ ἔνδοξος Ἀρσάγ ἢ Ἀρσάκης, ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ἀβραάμ, ἐκ τῆς Βεδουργᾶ, ἣν ἔλαβε σύζυγον μετὰ τὸν θάνατον τῆς Σάρης, ἄρξας ἀλληλοδιαδόχως τῶν Μήδων, τῶν Περσῶν καὶ τῶν Βαβυλωνίων. Πολλὰς ἐπεχείρησε μάχας κατὰ τῶν ἰσχυρωτέρων ἀρχηγῶν, καὶ πάντοτε ἐξῆλθε νικητής. Ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἀρμενίας ἔθεσε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Βαγασάγ, ὅστις διεκρίνετο ἐπὶ γλυκύτητι χαρακτήρος, συναινῶν ἅμα ἐν ἐαυτῷ φρόνησιν καὶ ἀνδρείαν. Μετὰ πολλὰς νίκας κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ἔθεσε διαφόρους πολιτικὰς διατάξεις, λίαν χρησίμους εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ἐπλήρωσεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τὰ ἀτομικὰ αὐτοῦ πλεονεκτήματα, παρέλαθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν

1940—Ἀμασίας.	1302—Βεσδάμ.	805—Φαρνάγ Β'.
1908—Κερχάμ.	1289—Γκάρ.	765—Σατιρόρις.
1858—Χάρμας.	1285—Κορχάγ.	748—Βαροῖρ.
1827—Ἀράμ.	1267—Ὀρόντις.	700—Χρακέας.
1769—Ἀράς.	1242—Ἐνδσάγ.	678—Φαρνάβαζης Β'.
1743—Γαπτός.	1227—Κελάγ.	665—Βαδζαδζ.
1725—Ἀνουςαβάν.	1197—Χορούς.	630—Γορνάγ.
1662—Βαρέδ.	1194—Ζαρμαῖρ.	622—Φαβός.
1612—Ἀρπάγ.	1182—Ἰντεράν.	605—Χατγιάγ Β'.
1568—Ζαβάν.	1180—Σχαβαρόχ Α'.	569—Ἐρσθάν Α'.
1531—Φαρνάκης Α'.	1137—Βέρτζ Β'.	565—Τιγράνης Α'.
1478—Σουζ.	1102—Ἀρποῦν.	520—Βαχάκ.
1433—Καθανάγ.	1075—Βέρτζ Β'.	493—Ἀρχαβάν.
1403—Βασχδάγ.	1035—Παζοῦγ.	475—Νεραῖς.
1381—Χατγιάγ Α'.	985—Χοῖς.	440—Ζαρέχ.
1363—Ἀμπάγ Α'.	941—Χουσάγ.	394—Ἀρμούκ.
1349—Ἀρχνάγ.	910—Ἀμπάγ Β'.	383—Παικάμ.
1332—Σχαβαρόχ.	883—Γατβάγ.	371—Βάν.
1326—Νοραῖρ.	838—Φαρνάβαζης Α'.	351—Βαχέ.

τοῦ κράτους τοῦ ἀνδρα διακεκριμένους ἐκ τοῦ γένους τοῦ Χαίγκ, ἢ ἐξ ἄλλων ἐπιστήμων οἰκογενειῶν, καὶ διένειμεν ἐκάστῳ θέσεις ἀναλόγους τῇ ἀξίᾳ των.

Μετὰ πολλὰς ἄλλας καὶ ποικίλας φρονίμους διατάξεις, τεινούσας πρὸς τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν πρόοδον τῶν κατοίκων τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ, καὶ δι' ἃς οὐκ ἐλείπεται αὐτῷ ὁ τίτλος τοῦ καλοῦ καὶ ἐνδόξου, ὁ Βασίλγ, εἴκοσι καὶ δύο ἔτη βασιλεύσας, κατέλυσε τὴν βίον.

Εἰς τῶν ἐνδόξων Ἀρμενίων ἡγεμόνων ὑπῆρξε καὶ ὁ Τιγράνης Β'. ὅστις, ἀπαλλαχθεὶς ἐξ Ὀλοκλήρου ἀπὸ τοῦς Πάρθους, κατέκτησε τὴν Συρίαν καὶ πλείστας ἐπαρχίας τῆς Μικροσίας. Ἀρταβάσδης, ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ, συλληφθεὶς παρὰ τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου, μετεφέρθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἐνθα ἀπεκεφαλίσθη, χάρις εἰς φαντασιοπληξίαν τινα τῆς Κλεοπάτρας.

Ἡ Ῥώμη ἐπροσπάθει παντοιοτρόπως νὰ συγχωνεύῃ ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, νὰ ἐξελείφῃ πᾶν ἔγχος ἢ αἰσθημα τῆς ἰδιαιτέρας ἐθνικότητος τῶν ὑπ' αὐτῆς κατακτηθέντων λαῶν. Ἐν Ἀρμενίᾳ διετήρησε μὲν τοὺς ἡγεμόνας, περιώρισεν ὅμως τὴν ἰσχὺν αὐτῶν εἰς βαθμὴν Ἀνθυπάτων. Οἱ Ἀρμένιοι, δυστυχῶς, εὕρισκοντο ἐν τῇ μεταίχμιᾳ δύο δυνάμεων ἀδιακώπως προσπαθουσῶν νὰ τοὺς καθυποτάξωσι, τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Πάρθων, ἀμφοτέρων ἐχθρῶν κεκυρηγμένων τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, καὶ κατὰ Τάκιτον « ἡ Ἀρμενικὴ φυλὴ, » ἥς ὁ χαρακτήρ ὑπάρχει ἄγνωστος ἡμῖν, ὅσον καὶ ἡ χώρα ἣν κατοικεῖ, » ἐκτείνεται μέχρι τῆς Μηδίας, περιορίζουσα μακρόθεν τὰς ἐπαρχίας μας. » Ἐν μέσῳ δύο μεγάλων κρατῶν εὕρισκομένη, ὑπόκειται συχνότατα εἰς » ἔριδας ἐκ μίσους πρὸς τοὺς Ῥωμαίους καὶ ἐκ ἡλώσεως πρὸς τοὺς Πάρθους. »

Καὶ πραγματικῶς, ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ Ῥωμαίου ἱστορικοῦ εἶναι ὀρθοτάτη. Ἐν τῇ εἰδωλολατρικῇ ἐκείνῃ ἐποχῇ, ἡ θρησκεία συνῆπτε τοὺς Ἀρμένιους μᾶλλον μὲ τοὺς Πέρσας, μεθ' ὧν μάλιστα εἶχον κοινὰ τοὺς νόμους, τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα κτλ. ὅθεν ἡ μετ' αὐτῶν συμμαχία ἦτο φυσικωτέρα, καθὼς σεβομένων τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν, ἢ μετὰ τῶν κατακτητῶν τῆς Ἰταλίας, ὧν ἡ σιδηρὰ δεσποτεία καταπίεζε φοικιτώτα τοὺς δυστυχεῖς ὑποδουλωμένους λαούς.

Γ. Α.

(ἔπειτα.)